

24.4.2023

Suvi-työryhmän tekemä aloite professori Tiina Onikki-Rantajääskön selvitykseen suomen kielen tilanteesta ja ehdotettavista toimista suomen kielen elinvoimaisuuden vahvistamiseksi

Selvitykseen on vastannut Suvi-työryhmä, joka koordinoi valtakunnallista Suvi-verkostoa. Lomake on ollut kommenttikierroksella verkostossa huhtikuussa. Suvi-verkostossa on yli 200 suomen kielen ja viestinnän opettajaa ja edustajia kaikista Suomen ammattikorkeakouluista.

Lisätietoja: <https://suviverkosto.wordpress.com/> Kaarina Murtola, Suvi-työryhmän puheenjohtaja, kaarina.murtola@laurea.fi, p. +358 46 856 7821.

Lisätietoja selvityksestä:

<https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/oikeusministerio-nimitti-suomen-kielen-selvityshenkilon>

1. Mihin kielenkäytön alueeseen tai toimialaan vastauksesi liittyvät? Esim. työelämä, koulutus, palvelut. Voit myös tarkentaa vastaustasi

Koulutus: Ammattikorkeakoulu, perustutkintoon ja ylempään AMK-tutkintoon johtava koulutus

Lomakkeessa tuodaan tietoa seuraavista ryhmistä ja heidän kielen opiskeluunsa ja työharjoitteluihinsa liittyvistä haasteista ja ratkaisuista:

- Suomenkielisissä tutkinnoissa opiskelevat natiivipuhujat ja S2-oppijat
- Englanninkielisissä tutkinnoissa opiskelevat S2-oppijat
 - A-tasolta suomen kielen aloittavat oppijat
 - B-tasolla ennen opintojen aloittamista olevat oppijat
- Suomea työssään käyttävät opettajat

2. Kokemuksia suomen kielen käytöstä alalla, jota haluat(te) kuvata (työpaikka/tutkimuksen kohde/palvelu yms.), myös monikieliset tilanteet

AMK-opiskelijoiden kielitausta monipuolistuu nopeasti, kun Suomessa asuvien S2-taustaisten hakijoiden määrä kasvaa. Lisäksi EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden rekrytointi lisääntyy työvoimavajeen, talustilanteen ja globaalien kriisien vuoksi (esim. Ukraina).

Ammattikorkeakoulujen isot koulutusalat (kuten sote-ala sekä tekniikan ala) reagoivat haasteisiin lisäämällä erityisesti englanninkielisiä tutkintoja. Samalla AMK:ssa opiskelevien suomen kielen tuen tarve kasvaa. Opiskelijoiden korkeakouluvalmiudet, erityisesti opetuskielen (suomen) lähtötaitotaso näyttää tendenssimäisesti laskevan myös suomea äidinkielenään puhuvien kohdalla (vrt. Ammatillisen koulutuksen reformi). Tutkintojen opetus suunnitelmiin kuuluu varioiva ja paikoin täysin riittämätön määrä pakollisia kieli- ja viestintäopintoja suomeksi. AMK:n opetuskielen (suomi) opinnot on suunniteltu natiivitasoisen kielenoppijan (taitotaso C1–C2) ammatillisen asiantuntijan viestintäosaamisen kartuttamiseksi, vaikka AMK-valintakokeen tai avoimen polun kautta aloituspaikan saaneiden taitotaso on usein B2 tai jopa B1 – tai kirjallisessa viestinnässä vain A2.

Englanninkielisiin tutkintoihin suomen kielen opintoja olisi hyvä sisällyttää vähintään 20 op, jotta opiskelija saisi kielitaitotason, josta on hyvä lähteä rakentamaan ammatillisia kieli- ja viestintätaitoja. Myös suomenkielisissä tutkinto-ohjelmissa opiskeleville S2-tasoisille opiskelijoille pitäisi olla systemaattinen opiskelupolku S2-kieliopintoihin tai tukikursseille, jotka auttaisivat opinnoissa etenemistä.

24.4.2023

Monimuoto-opinnoissa ja etätoteutuksissa käytännön kielitaito ei kehity luontevassa vuorovaikutuksessa, minkä vuoksi monimuoto- ja etäopintoja tekevät tarvitsevat erityisen runsaasti kielitukea. Kielitilanne on haastava niin natiiveille kuin S2-taustaisillekin, sillä ammatillisten kieli- ja viestintätaitojen kehittyminen vaatii pitkäjänteistä tukea läpi opintojen ja harjoittelujaksojen.

3. Onko sinulla/ryhmälläsi dokumentoitua tietoa, numeerista tai muuta? Lähde?

AMK-valintakokeen (käytössä syksystä 2019) kehittämisvaiheen laajassa kyselyssä opetuskielen riittävää osaamista pidettiin kaikilla koulutusaloilla yksimielisesti kriittisenä tekijänä. AMK-opiskelijavalinnat-konsortiolta on tulossa (kesällä 2023) seurantatutkimustietoa siitä, miten syksyllä 2019 digitaalisella AMK-valintakokeella valitut opiskelijat ovat menestyneet kokeen opetuskielen (suomi) osiossa ja mikä yhteys sillä on opinnoissa menestymisen ja opintojen etenemiseen. Olennaista tietoa hakijan kielitaustasta (esim. missä hän ja vanhemmat ovat syntyneet) on tutkijoiden käytössä.

Saarikiven selvityksestä (loppuraportti tulossa 2023) käy ilmi, että englanninkielisissä tutkinnoissa opiskelevien englannin kielen taito on puutteellinen. Sama koskee myös ammattikorkeakouluja. Ristiriitaista on, että opiskelijoille opetetaan englantia, jotta he selviytyisivät opinnoistaan, eikä heiltä edellytetä välttämättä lainkaan suomen kielen opintoja, vaikka suomen kielen taito on integraation, harjoittelujen ja työllistymisen kannalta erittäin tärkeä. Yksittäisenä esimerkkinä pääkaupunkiseudulta on Metropolia Ammattikorkeakoulu, jossa on tällä hetkellä yli 300 S2-taustaista sairaanhoitajaopiskelijaa, joille on vaikea löytää harjoittelupaikkoja. Joskus harjoittelu joudutaan myös keskeyttämään kielitaitohaasteiden vuoksi. Myös tietotekniikan alalla englanninkielisten tutkinto-opiskelijoiden on vaikea löytää harjoittelupaikkoja: esimerkiksi Oulun ammattikorkeakoulussa on ollut haasteita saada kansainvälisille opiskelijoille harjoittelu- tai työpaikkoja, vaikka alan yritykset usein toimivat pääasiallisesti englannin kielellä. Näyttää siltä, että puuttuva suomen kielen taito on este työllistymiselle, vaikka yritys toimisi pääasiassa englannin kielellä.

4. Kuvaa lyhyesti ongelmat tai haasteet, jotka haluat(te) tuoda esiin

Tilannekuvaa ja perusteluita tunnistettujen ongelmien taustaksi on kirjattu lomakkeen kohtaan 2.

Kokoavasti haasteita ovat seuraavat:

1) Suomen kielen haavoittuva asema ammattikorkeakouluissa

- Suomen kielen asema tutkimus- ja kehittämistyön kielenä heikkenee, jos ammattikorkeakoulut seuraavat yliopistojen englanninkielistämistrendiä.
- Suomen kielen asema asiantuntijayhteisöjen kielenä heikkenee, jos mahdollisuuden kehittää kielitietoinen ja monikielinen ammattikorkeakoulu ei tartuta.
- Suomen kielen asema opetus- ja tutkintokielenä heikkenee, jos suomen kielen asemaa AMK:issa ei turvata riittävin kansallisin toimenpitein ja suosituksin.

2) Suomen kielen haavoittuva asema ammattikorkeakoulun tehtävän ja työelämän näkökulmasta

- Suomen kielen asema työelämän kielenä heikkenee, jos englanninkielisiä tutkintoja pidetään ainoana ratkaisuna työvoimavajeen täyttämiseen.
- Valmistuvien mahdollisuudet jäädä Suomeen kaventuvat, sillä heillä ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia osallistua täysivaltaisesti työelämään ja suomalaiseen yhteiskuntaan.
- AMK:n lakisääteinen tehtävä jää toteutumatta, ellei korkeakouluista valmistu kieli- ja viestintätaitoiltaan tutkimus- ja kehittämistyöhön ja aluevaikuttamiseen pystyviä ammatillisia asiantuntijoita.

24.4.2023

- Valmistuvan opiskelijan jatkuvan oppimisen mahdollisuudet kaventuvat ja kynnys jatkaa ylemmässä korkeakoulututkinnoissa nousee.

3) Kypsyysnäytteeseen liittyvää lainsäädäntöä tulisi selkeyttää (kielilaki ja amk-asetus) ja kypsyysnäytteen asemaa vahvistaa

- Kypsyysnäytteen tulisi toimia saavutetun kielitaidon osoittajana ja kannustimena opiskella opetuskieltä (vrt. Valviran ja Migrin kypsyysnäytteelle antama asema)
- Nykyisillä vaihtelevilla amk-käytänteillä kypsyysnäyte ei aina mittaa opiskelijoiden todellista kielitaitoa
- Olisi tärkeä selvittää, voisivatko S2-opiskelijat osoittaa kypsyysnäytteessä kielitaitonsa S2-statuksella (vrt. yo-koe).

Nämä asiantuntijoiden tunnistamat huolenaiheet vaativat ajantasaisen ja luotettavan selvityksen.

5. Kuvaa ytimekkäästi hyviä käytänteitä ja sitä, mikä toimii

S2-taustaiset opiskelijat englanninkielisissä tutkinnoissa

Monissa hankkeissa on etsitty tapoja tukea kielen oppijoita ja heidän lähiyhteisöjään kielenoppimisessa osana korkeakouluopintoja. Ammattikorkeakoulujen tehtävänä hankkeissa on tuottaa pedagogisia malleja ja tukimateriaaleja siihen, miten suomen kielen opintoja voisi integroida sisältöaineen opintoihin, miten kielikurssit sisällytetään opiskelijoiden opintosuunnitelmiin, miten kielitietoista opetusta ja ohjausta voisi kehittää ja tukea sekä miten työharjoittelusta rakennetaan työ- ja kieliharjoitteluita jo opintojen alusta lähtien. (Esim. Kielibuusti, Selko-DIGI ja SIMHE-toiminta.)

Hoitoalalla on jo toteutettu joissakin AMK:issa kielenopetusta integroituna substanssiopintoihin. Haasteena kuitenkin on, että kielenopetus voi tapahtua opetussuunnitelman ulkopuolella ja hankkeen mahdollistamalla erillisillä resursseilla. Jatkossa ammattikorkeakouluissa olisi hyvä miettiä sitä, miten monikielisiä tutkintoja voisi toteuttaa niin, että kielioinnit sisällytettäisiin osaksi tutkintojen opetussuunnitelmia. (Esim. Tokasa - Toiminnallisesti kaksikielinen sairaanhoitajakoulutus -hanke ja Sairaanhoitajaksi Suomessa -hanke.)

Edellä mainitut hankkeet antavat työkaluja kokonaan englanninkielisten tutkinto-ohjelmien muuttamiseen kaksi- tai monikieliseksi, mikä mahdollistaisi opiskelijoiden työharjoittelut opintojen aikana suomenkielisissä ympäristöissä ja työllistymisen opintojen jälkeen Suomeen.

S2-opiskelijat ja natiiviopiskelijat suomenkielisissä tutkinnoissa

Suomenkielisissä amk-tutkinto-ohjelmissa viestinnän sisältöjä käsitellään ammattialan näkökulmasta ja integroidaan käytännössäkin toisinaan ammattialan opetuksen kanssa. Tällöin opiskelijan suomenkielisen viestinnän osaaminen kehittyy amk-opinnoissa osana ammattitaitoa ja työelämäosaamista. Parhaimmillaan viestinnän opettaja osallistuu opiskelijoiden viestintätilanteisiin esim. opiskeluprojekteissa, paikallisissa yrityksissä tai asiakastilanteissa, ja viestintätaitojen harjoittelu on kiinteä osa koulutusta läpi opintojen.

Opinnäytetyöt kirjoitetaan amk-tutkinto-ohjelmissa enimmäkseen tutkinto-ohjelman kielellä. Pohjois-Suomen kielitilannetta kuvaa hyvin, että Oamkin suomenkielisissä tutkinto-ohjelmissa vain hyvin harvoin anotaan lupaa kirjoittaa opinnäytetyö tutkinto-ohjelman kielestä poiketen englanniksi. Syynä englannin kielen käyttöön on useimmiten tilaaja, esimerkiksi monikansallinen yritys, jonka käyttökieli on englanti.

Valtakunnallinen Suomen kielen ja viestinnän opettajien verkosto (Suvi-verkosto) tekee tiivistä yhteistyötä ja laatii suosituksia siitä, miten kielten ja viestinnän opetus olisi hyvä järjestää ammattikorkeakouluissa.

24.4.2023

Suvi-verkosto on nostanut esiin suomenkielisissä tutkinnoissa tarvittavan suomen kielen tuen ja on parhaillaan laatimassa suosituksia siitä, miten suomenkielisten tutkintojen kielipolkuja olisi syytä kehittää, miten kypsyysnäytekäytäntö palvelisi parhaiten myös kielenoppimista sekä miten S2-taustaisten opiskelijoiden ammatillisen viestinnän taitoja tulisi tukea opintojen aikana.

Tämän lomakkeen on täyttänyt Suvi-työryhmä, joka koordinoi edellä mainittua valtakunnallista Suvi-verkostoa (<https://suviverkosto.wordpress.com/about/>). Verkostossa on yli 200 suomen kielen ja viestinnän opettajaa ja edustajia kaikista Suomen ammattikorkeakouluista. Lomake on ollut kommenttikierroksella Suvi-verkostossa huhtikuussa 2023.

6. Ratkaisuehdotuksia: ehdotuksia kielipoliittisiksi toimiksi (tärkein kohta)*

Ensisijaisesti ehdotamme, että suomen kielen asemasta ammattikorkeakoulututkinnoissa (AMK ja YAMK) ja ammattikorkeakouluyhteisöissä tehtäisiin systemaattinen selvitys – samaan tapaan kuin yliopistoista on juuri tehty (Saarikiven 2023 loppuraportti tulossa).

Ajantasaisen ja kattavan selvityksen sekä siihen sisältyvien mahdollisten käytäntö- tai toimenpidesuosittelujen pohjalta ammattikorkeakoulut voisivat tehdä – autonomiaansa kuuluvia – kestäviä ja vastuullisia valintoja suomenkielisen korkeakouluopetuksen kehittämiseksi ja kielellisesti osallistavan yhteiskunnan vahvistamiseksi. Tarpeen on myös luotettavalla tavalla varmistaa, että kielilainsäädäntö ja ammattikorkeakoulujen käytännöt vastaavat toisiaan 2020-luvulla.

Ajankohtaisia mahdollisuuksia vahvistaa suomen kielen käyttöalaa, elinvoimaa sekä sen käyttäjien osallisuutta ammattikorkeakoulukontekstissa olisivat esimerkiksi seuraavat:

- suomenkielisissä tutkinnoissa riittävät kieli- ja viestintäopinnot, esimerkiksi minimimääräsuositus 5 op (Kielten ja viestinnän opetuksen käytäntösuositukset amkeissa, päivitys tulossa kesäkuussa 2023; Hyvän virkakielen toimintaohjelma 2014)
- suomen kielen suosiminen ammattikorkeakoulun yhteisenä kielenä eli lingua francana
- kielitietoisuuden ja kielitietoisuuden opetuksen ja ohjauksen lisääminen, minkä tueksi tarjottaisiin esim. AMK-opettajien täydennyskoulutusta aiheesta
- opinnäytetyön kirjoittamisen yhteydessä tarjottava riittävä kielituki ja kirjoittamisen ohjaus niin suomea äidinkielenään kuin toisena kielenään puhuville
- monikieliset tutkinnot: liukuma englannista ammatilliseen suomeen täytyy tehdä helpommaksi jo tutkinto-opintojen aikana
- englanninkielisissä tutkinnoissa riittävät suomen kielen opinnot (suosituksena 20 op) ja suomenkieliset työharjoittelut (suosituksena kielituetut työ- ja kieliharjoittelut)
- opiskelijoiden tutkimusperustainen opetuskielen lähtötasotestaus ja siihen perustuva kielellinen tuki käytännöksi
- suomenkielisen viestinnän opintoihin panostaminen myös yamk-tutkinnoissa
- ammatillisen kirjoittamisen taitojen kehittäminen suomenkielisen opinnäytetyön prosessissa (sekä amk-että yamk-tutkinnot)
- työelämäyhteistyössä tapahtuva viestintätaitojen kehittäminen

7. Mahdollisia lähteitä

Arola, T. & Seppä, M. 2019. Kielitietoisella ohjauksella vauhtia ammattikielen oppimiseen. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 10 (1).

Hyvän virkakielen toimintaohjelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:2. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-251-7>

24.4.2023

Jäppinen, T. 2013. Suomen kielen taidon riittävyys yritysten aikapaineisissa puhetilanteissa esimiesten ja työharjoittelijoiden kuvaamana. *Puhe ja kieli*. 31 (4). 193–214.

Karppinen, P. & Pigg, K. 2023. Digikulttuurishokista oppimisen riemuun – maahanmuuttajien kokemuksia selkokielisestä digikoulutuksesta. *Oamk Journal 24/2023*. Oulun ammattikorkeakoulu.

Komppa, J. & Jäppinen, T. & Herva, M. & Hämäläinen, T. 2014. Korkeakoulutuksen ammatilliset suomi toisena kielenä -viitekehykset. Helsinki: Metropolia AMK.

Komppa, J. 2015. Työnantajan odotukset, työntekijän vastuu ja työyhteisön tuki. Näkökulmia korkeakoulutettujen maahanmuuttajien ammatillisen suomen oppimiseen. Teoksessa Kalliokoski, J. & Mård-Miettinen, K. & Nikula, T. (toim.). *Kieli koulutuksen resurssina: vieraalla ja toisella kielellä oppimisen ja opetuksen näkökulmia*. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2015 / no 8. 168–185.

Mustonen, A. & Tuisku, S. 2019. Mihin tähtää, nursing-ohjelma? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10 (1).

Pietilä, P. & Niemi, A.-M. & Kauppila, A. 2021. Mitään ei saisi enää opettaa – osaamisen tunnustaminen ammatillisessa äidinkielen ja suomen opetuksessa. *Kasvatus* 4. 14–425.

Seilonen, M. & Suni, M. & Härmälä, M. & Neittaanmäki, R. 2016. Ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu terveydenhuollon alalla. Teoksessa Huhta, A. & R. Hildén (toim.) 2016. *Kielitaidon arviointitutkimus 2000-luvun Suomessa*. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 9. 110–141.

Virtanen, A. 2017. Toimijuutta toisella kielellä. Kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen suomen kielen taito ja sen kehittyminen työharjoitteluissa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.